

PĂRINTELE NICOLAE PENTELESCU – VREDNIC SLUJITOR AL ALTARULUI LUI DUMNEZEU ÎN BUCOVINA

JUSTINIAN-REMUS COJOCAR

Nicolae Pentelescu – würdiger Priester im Dienste des Altars Gottes in der Bukowina

*(Zusammenfassung)**

Der vorliegende Beitrag präsentiert das Leben und die Tätigkeit des Bukowiner Priesters Nicolae Pentelescu. Nach einer Kindheit voll Schwierigkeiten, gelang es ihm, das „Aron Pumnul“- Lyzeum in Czernowitz zu besuchen und dann Theologie an der hiesigen Universität zu studieren. Die Abschlussprüfung bestand er 1932 mit der These *Die Bekehrung des Heiligen Apostels Paulus*.

Im selben Jahr wurde er zum Kooperator in Czernowitz und im Jahre 1937 zum Pfarrer in Jakobeny ernannt. Während des zweiten Weltkriegs war er als Militärpfarrer in einem Militärkrankenhaus in Dornawatra tätig. Wegen der Gesundheitsprobleme seiner Frau kam er 1947 nach Kimpolung. Zehn Jahre später wurde er nach Suczawa versetzt, wo er als Pfarrer der „Hl. Demetrius“-Kirche bis zum Ende seines Lebens wirkte.

Der Verfasser des Beitrags hebt neben Nicolae Pentelescus missionarischer Tätigkeit auch seine Leidenschaft für kirchliche Musik hervor. Der Priester gründete und leitete jahrelang den männlichen und den weiblichen Chor der „Hl. Demetrius“-Kirche in Suczawa. Überdies schrieb er eine für das Musikleben in der Bukowina sehr wichtige Arbeit, und zwar *Ein Jahrhundert Chormusik in der Bukowina* (Manuskript), die lange Zeit unveröffentlicht blieb. Dem Verfasser dieses Beitrags ist es gelungen, das Manuskript 2013 drucken zu lassen.

* Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Nicolae Pentelescu, Priester, „Hl. Demetrius“-Kirche in Suczawa, II. Weltkrieg, Chormusik, missionarische und seelsorgerliche Tätigkeit.

Biografia

În partea de nord a Bucovinei, în acest colț de pământ românesc, unde s-au născut, au activat și au trecut în nemurire atâtea fețe luminate, a văzut lumina zilei viitorul sacerdot, Nicolae. S-a născut în comuna Voloca pe Derelui – Cernăuți, la data de 14 octombrie 1906, de ziua Sfintei Cuvioase Parascheva de la Iași. Părinții săi, Dumitru și Vasilica, oameni credincioși și muncitori, au avut șase copii, Nicolae fiind penultimul născut.

La vârsta de șapte ani, Nicolae rămâne orfan de mamă. Cu inima sfâșiată, în zorii vieții, când copilul începea să înțeleagă, cuminte, atașamentul și iubirea față de mamă, el primește o lovitură peste care va trece cu greu. Rămas în grija tatălui, urmează gimnaziul în satul natal, reușind în scurt timp, prin perseverență, să obțină rezultate remarcabile la învățătură și la conduită. A urmat apoi cursurile Liceului „Aron Pumnul” din Cernăuți.

Pierderea tatălui a avut loc imediat după absolvirea liceului, într-un moment deosebit de delicat. Era momentul să ia decizia continuării sau abandonării studiilor pe considerentele materiale, pecuniare. Nicolae a fost singurul copil care a învățat carte din cei șase ai soților Dumitru și Vasilica.

Spre lauda lor, frații mai mari l-au ajutat să-și continue studiile. Cu toate că banii erau greu de strâns, aceștia au făcut economii, s-au jertfit ca măcar Nicolae să ajungă om cu carte, așa cum au visat mereu părinții săi. Așa a ajuns Nicolae student la Facultatea de Teologie, din cadrul vestitei Universități din Cernăuți. În această pepinieră, Nicolae și-a desăvârșit profilul moral și intelectual, adunând din grădina Sfintei Scripturi florile învățurii mântuitoare. Aici a învățat și și-a însușit elementele de filosofie, retorică, istorie universală. Și-a însușit tainele învățurii celei adevărate, a înțeles rolul creștinismului în istorie, rolul Bisericii Ortodoxe Române în istoria neamului, a învățat elemente de drept bisericesc și, nu în ultimul rând, a deprins tainele notelor muzicale. Acestea din urmă îl vor mistui în dragostea lor!

A susținut examenul de licență în anul 1932. Tema lucrării de licență a fost *Convertirea Sfântului Apostol Pavel*, fiind apreciat de profesori cu calificativul „foarte bine”.

În anul 1932, la prânzul vieții, Dumnezeu a rânduit ca, pe cărarea spinoasă a vieții, să îi fie alături Olga, cea care-i va deveni soție, mamă și preoteasă¹, așa cum mărturisește părintele Nicolae Pentelescu. În același an, 1932, este hirotonit preot,

¹ Nicolae Pentelescu, *Însemnări personale*, Caiet nr. 3 (manuscris), Fond *Preot Nicolae Pentelescu*, Biblioteca Bucovinei „I.G. Sbiera”, Suceava, p. 27.

ca o recunoaștere a asumării slujirii lui Dumnezeu și a oamenilor și ca o răsplată a ostenețelor teologice. Este numit preot cooperator în comuna Crasna, județul Storojineț, astăzi regiunea Cernăuți, la vârsta de 26 de ani.

Ca rod al rugăciunilor și ca plinire a iubirii, apare cel de-al treilea membru al familiei, fiul Marcel. La data de 24 iunie 1933, se petrece acest eveniment fericit. Copilul mult dorit, „boțul de aur”², așa cum l-a numit mama, va fi urmat de Ovidiu, născut la data de 24 septembrie 1934.

În anul 1934, se transferă, la cerere, ca preot II (cooperator) în comuna Arbore, județul Rădăuți. În comuna Arbore vine pe lume Despina (în traducere din limba greacă, „doamnă”), „odorul mamei”, „fata cea mică”, „singura fată”, care își va asuma „cu durere și responsabilitate” misiunea ei, prin vremurile tulburi care se vor abate asupra familiei.

În 1937, ca răsplată a meritelor sale, prin rânduiala lui Dumnezeu, părintele Nicolae Pentelescu a primit misiunea de a fi preot paroh în localitatea de baștină a vestitului Epaminonda Bucevschi, Iacobeni, un important centru minier, aflat lângă orașul Vatra Dornei.

A urmat peste lume tăvălugul celui de-al Doilea Război Mondial. Această conflagrație mondială a fost mai perfidă și mai haină decât prima, ea urmând calea instaurării în Europa de Est a stăpânirii bolșevice, străină de duhul creștin.

Parcă n-a fost de ajuns! Meningita, pe atunci o boală incurabilă, l-a răpus pe întâiul născut, Marcel, la data de 15 mai 1940.

Autoritățile locale de stat, ținând seama de faptul că preotul nu-și poate părăsi turma și că misiunea sa în vreme de război sau calamități este de a-i îmbărbăta pe cei rămași și de a-i îngropa pe cei adormiți, a fost mobilizat pe loc, ca preot militar, și apoi trimis înapoi într-un spital militar înființat ad-hoc în Vatra Dornei. Aici s-a comportat exemplar, cum era și normal din partea unui păstor de suflete. A spovedit și i-a împărtășit pe răniți, i-a îmbărbătat și le-a citit rugăciuni, i-a mângâiat, i-a întrarmat și mai ales...le-a cântat! Ca și George Enescu, a oblojit rănilor atâtor amărăți, făcându-i să accepte cu demnitate și cu nădejde în bunul Dumnezeu situația în care se aflau. De multe ori, în fruntea corului din Iacobeni, a susținut concerte în spital, alinându-i și încurajându-i pe răniți. Foarte multe acte de caritate a săvârșit maramureșenilor, care s-au refugiat din calea armatelor horthyste. Personal, s-a deplasat nu numai în Iacobeni, ci și în satele vecine, intervenind pe lângă primari să le dea, cu titlu de folosință gratuită, pământ pentru a-și construi locuințe. De asemenea, a mijlocit pe lângă muntenii care aveau în proprietate păduri, ca însemnate cantități de lemn să fie donate acestor peregrini în

² *Ibidem*, p. 33.

vederea construirii de case. A făcut numeroase colecte în bani și haine pentru sprijinirea acestora³.

Au urmat apoi anii de refugiu. Între anii 1943–1945, împreună cu preoteasa Olga și cu cei doi copii, Ovidiu și Despina, s-au refugiat în Banat, la parohia Denta, lângă Timișoara. După terminarea războiului, părintele și familia lui dragă au revenit în Bucovina, în Iacobenii de suflet. Vestea bună a întoarcerii acasă i-a fost dată părintelui refugiat Nicolae Pentelescu de Sfânta Episcopie Ortodoxă Română a Timișoarei.

În 1946 i s-a sugerat de către medici să plece din Iacobeni. Aici, din cauza climei reci și umede, preoteasa Olga a fost afectată de o boală reumatismală, cu consecințe degenerative severe, drept pentru care a optat pentru transferul într-o zonă de șes, cu climă mai uscată și mai caldă. A poposit, începând cu 1947, la Câmpulung-Moldovenesc. Mai întâi a slujit la Biserica cu hramul „Sfântul Ierarh Nicolae”, iar apoi la Biserica „Nașterea Maicii Domnului”.

În anul 1957, părintele Nicolae Pentelescu este transferat la Suceava. Pentru puțin timp este numit preot slujitor la Biserica „Sfântul Nicolae”, iar apoi devine parohul Bisericii „Sfântul Dumitru”, ctitoria voievodului Petru Rareș (1527–1538; 1541–1546). Aici, părintele a atins apogeul activității sale pastorale, administrative, culturale și, cu precădere, a celei muzicale.

În anul 1968, îl pierde și pe cel de-al doilea copil, Ovidiu, într-un tragic și stupid accident de circulație.

A fost paroh al Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava 30 de ani, având o rodnică activitate pastoral-misionară, o ostenitoare activitate administrativă, o bogată activitate culturală și muzicală.

Din cauza bolii, în 1987, s-a pensionat. Ultimii ani de viață, părintele Nicolae Pentelescu și soția sa Olga i-au petrecut la Târgu-Mureș, unde locuiește și azi fiica sa, Despina Codreanu. Aceasta i-a îngrijit ca o martiră pe părinții săi dragi, încercând din răspuț să le stingă dorul pentru Bucovina, prin dragoste, dăruire și jertfă permanentă, ca să nu le lipsească nimic.

La data de 28 iulie 1994, inima părintelui a încetat să mai bată. A trecut la cele veșnice în miez de vară. A fost o candelă care a ars tot timpul pentru luminarea oamenilor care, căutau liniștea adevărului în întunericul vremurilor. Așa i-a fost viața: închinată slujirii lui Dumnezeu și oamenilor.

Activitatea pastoral-misionară

Iată ce spune părintele Nicolae Pentelescu despre activitatea pastoral-misionară în prefața lucrării *Cartea de aur*: „Viața fiecărui om și, cu atât mai mult, viața unui preot, capătă pentru ceilalți, răbdarea unui exemplu bun sau rău. Deci,

³ *Însemnările D-nei Codreanu Despina*, fiica Părintelui Nicolae Pentelescu, p. 2.

nu spre a mă lăuda încerc să înșir aici o parte din activitatea mea, ci ca să fie pentru cei ce vor veni după mine un îndemn spre lucrări și mai frumoase. În 38 de ani de preoție, am cules experiențe suficiente, care m-au pus în dorita situație de a grupa în jurul Bisericii elementele mai valoroase, ca, astfel, să pot activa pe toate planurile ce mi le fixează misiunea de slujitor al Sfântului Altar. Călăuzit de principiile evanghelice, am slujit Biserica, patria și poporul. Am lucrat, ca Sfânta Biserică pe care am slujit-o, să-și poată îndeplini misiunea ei evanghelizatoare, culturală și socială. Slujbele bisericesti le-am slujit cu toată cuviința. Am predicat, îndrumând poporul pe căile luminoase ale virtuților creștinești. Am accentuat, îndeosebi, importanța hotărâtoare a rugăciunii în viața noastră pământească. Am sădit în sufletele enoriașilor simțămintele demnității omenești, ale solidarității și ajutorării creștine, ale râvnei după binele și propășirea obștească⁴.

Activitatea pastoral-misionară a părintelui Nicolae Pentelescu a fost rodnică. Aceasta s-a împletit armonios cu pasiunea imensă pentru muzică și cu străduințele cărturărești.

La Iacobeni, a păstorit într-o perioadă extrem de grea (1937–1943). Era război și suferințele oamenilor erau și suferințele lui. S-a identificat și cu bucuriile, dar, mai ales, cu tristețile și durerile oamenilor. Chiar dacă zona Iacobeni a fost mai ferită de bombardamente și de distrugerii, oamenii acestui sat de munte trăiau cu grija zilei de mâine, pentru că oricând nenorocirea putea să vină și peste casele lor. Părintele a fost cel care, din casă în casă, a alinat suferințele bătrânilor care aveau nepoți în război și a mamelor care plâneau după feciorii rătăciți pe câmpul de luptă.

O izbândă mare în activitatea pastoral-misionară a părintelui avea să vină în anii 1940–1941. În comuna Iacobeni, în toamna anului 1940, s-au refugiat 100 de familii de români uniți (greco-catolici) din Ardealul de Nord, mai exact din părțile Năsăudului. A reacționat în spiritul iubirii creștine și a încercat să și-i facă prieteni, pentru că toți aveau același țel, fiind toți români, despărțiți doar de nedreptățile confesionale ale istoriei noastre zbuciumate. În urma numeroaselor discuții, aceștia au renunțat în a mai cere un preot unit pentru ei și au trecut toți, în decurs de un an, la ortodoxie. Ceremonia miruirii celor trecuți la ortodoxie a avut loc duminică, 28 decembrie 1941, în biserica parohială din Iacobeni, în prezența preotului Modest Lucan, delegatul mitropolitului Bucovinei Tit Simedrea, a fostului preot al Parohiei Iacobeni, Nicolai Mihalea, și a părintelui Nicolae Pentelescu⁵.

⁴ Idem, *Cartea de Aur* (notițe personale, manuscris), Fond *Preot Nicolae Pentelescu*, Biblioteca Bucovinei „I.G.Sbiera” Suceava, p. 165–166.

⁵ *Condica cronică a Parohiei ortodoxe – române Iacobeni, Refugierea românilor ardeleni și stabilirea lor în comuna Iacobeni*, Tipografia arhiepiscopală, Cernăuți, 1890, p. 62–63. Condica aceasta cuprinde toată activitatea pastoral-misionară, administrativă și culturală a preoților din Parohia Iacobeni din 1890 până în prezent. Tipul de condică de la Parohia Iacobeni era distribuită de

Războiul a fost crunt cu românii care și-au văzut teritoriile în mâna străinilor. Multe familii au fost îndoliate și doar nădejdea în bunul Dumnezeu îi făcea să meargă înainte. Părintele făcea misiuni umanitare pe lângă spitalele care au apărut, din cauza războiului, aproape în toate localitățile mai mari. Mergea și îi împărtășea pe răniți și pe cei care erau muribunzi. Mângâia sufletele greu încercate de suferință⁶. La Spitalul din Vatra Dornei, părintele a mers cu corul bisericesc înființat de el, format din bărbați și femei din Iacobeni. Cântările bisericești mai alinau durerea răniților. Elocventă este fotografia care ni-l prezintă pe părintele Nicolae Pentelescu, înconjurat de toți coriștii, în fața Spitalului din Vatra Dornei. Afară era zăpadă, dar acest lucru nu i-a împiedicat să vină a treia zi de Crăciun și să le cânte colinde soldaților, răniți în luptele pentru apărarea țării și a credinței strămoșești.

Între anii 1947 și 1957, părintele Nicolae Pentelescu activează în orașul Câmpulung Moldovenesc. Inițiativa laudabilă pe care a avut-o părintele Pentelescu a fost aceea de a întemeia un cor misionar al preoților și cântăreților bisericești din Protopopiatul Câmpulung Moldovenesc. Cu acest cor misionar a susținut multe concerte pentru deșteptarea națiunii române.

Din anul 1957, părintele Nicolae Pentelescu a devenit paroh al Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava, ctitoria domnitorului Petru Rareș și a soției sale, Elena Doamna (1534–1535). Când era hramul bisericii, toți credincioșii îl ajutau pe părintele, pentru ca oaspeții care vor veni la slujbă să găsească lăcașul de cult frumos împodobit și curat. Gospodinele pregăteau bucate pentru ca masa să fie plină. După slujba Sfintei Liturghii, preoții și credincioșii mergeau la agapa creștină, unde se înfruptau din bucate, mulțumind bunului Dumnezeu că au ajuns și anul acela la sărbătoarea Sfântului Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de Mir⁷.

Activitatea pastoral-misionară intensă nu putea să rodească dacă părintele nu era un iscusit cancelar, un om al ordinii. Un tabel (inventar) cu bunurile culturale mobile și ale Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava din anul 1977 ne demonstrează că părintele avea o disciplină a ordinii în ceea ce privește toate documentele și bunurile parohiei⁸. Ne-a rămas de la el și un document⁹ ce conține o situație confesională a Parohiei.

centrul eparhial de la Cernăuți fiecărei parohii din aria jurisdicțională a sa, la sfârșitul secolului al XIX-lea.

⁶ Nicolae Pentelescu, *Însemnări personale*, Caiet nr. 7 (manuscris), Fond *Preot Nicolae Pentelescu*, Biblioteca Bucovinei „I.G. Sbiera”, Suceava, p. 8.

⁷ *Mărturia D-nei Munteanu Viorica*. Enoriașa Bisericii „Sfântul Dumitru”, d-na Viorica era aproape, trup și suflet, de biserică. Mare bucurie era de hram. „Venea multă lume și noi (familia Munteanu) ajutam pe părintele Pentelescu la tot ce era nevoie. Împreună cu Familia Donisan ne-am străduit să aducem și noi jertfă bisericii de care aparținem”, mărturisește d-na Viorica Munteanu.

⁸ *Arhiva Parohiei „Sf. Dumitru” – Suceava*, Dosar, 15 file (*Tabel cu bunurile culturale mobile ale Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava*), 1977.

Grija pentru fiecare suflet o avea părintele Nicolae Pentelescu¹⁰.

În fiecare an, breasla cizmarilor sărbătorea, pe 21 noiembrie, când era Vovidenia, cu toată cinstea și fastul. În această zi, toți membrii (tineri și vârstnici) grupați în jurul steagului, mergeau la biserica patronală „Adormirea Maicii Domnului” (filie a Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava), spre a participa la Sfânta Liturghie. Părintele Nicolae Pentelescu, în cartea *Însoțirea cizmarilor români. Schiță monografică*, menționează manifestările religioase ale breslei din anii 1970, 1973, 1974, 1975, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1983, 1984, alcătuit cu micală pomelnicul tuturor celor prezenți¹¹.

Părintele Nicolae Pentelescu – iubitor de muzică

Părintele Nicolae Pentelescu a înființat și instruit coruri bisericești și populare în toate parohiile unde a păstorit: Crasna-Storojineț, Iacobeni, Câmpulung Moldovenesc și Suceava (Biserica „Sfântul Dumitru”). Activitatea sa cea mai roditoare în domeniul muzical și-a desfășurat-o la Biserica „Sfântul Dumitru” din Suceava.

În anul 1957, la Biserica „Sfântul Dumitru”, părintele Nicolae Pentelescu reface corul, sporind numărul coriștilor prin recrutarea unor voci noi¹². Tânăra formație corală cânta *Liturghia* lui Ciprian Porumbescu¹³. În procesul-verbal de inspecție administrativă, încheiat în ziua de 14 august 1967, P. C. Părinte Protopop Dumitru Hrițcu, referindu-se la corul Bisericii „Sfântul Dumitru”, scria următoarele rânduri: „La Sf. Liturghie, cântă corul bărbătesc, întemeiat de pr. Nicolae Pentelescu, mare iubitor și cunoscător de muzică bisericească. Este un caz unic în părțile noastre. Pr. Nicolae tot timpul a fost și este un inițiator și dirijor de coruri. Face figură aleasă de preot îndrăgostit până la pasiune de frumusețea cântărilor bisericești”¹⁴.

⁹ *Arhiva Parohiei „Sf. Dumitru” – Suceava*, Dosar 350/1982 (Numărul familiilor și al sufletelor neoprotestante din Parohia „Sfântul Dumitru” Suceava), fila 1.

¹⁰ *Mărturia D-lui ing. Codreanu Radu-Cătălin-Dumitru*, nepotul părintelui Nicolae Pentelescu de la Târgu-Mureș. D-l Codreanu, copil fiind, și-l amintește pe părintele răspunzând la salutul oamenilor care treceau pe lângă Casa parohială. Pentru fiecare avea o vorbă bună și pe toți îi îndemna să nu uite de biserică și să îi calce pragul la slujbele sfinte.

¹¹ Nicolae Pentelescu, *Însoțirea cizmarilor români. Schiță monografică*, Fondul *Preot Nicolae Pentelescu*, Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera”, Suceava.

¹² *Arhiva Parohiei Sf. Dumitru Suceava*, Dosar 1/1980 (Seara de colinde – 21 decembrie 1980), p. 5–6.

¹³ Nicolae Pentelescu, *Pagini de Cronică, 1985–1987*, vol. II (însemnări - manuscris), *Arhiva Parohiei Sf. Dumitru – Suceava*, Inv. nr. 484, p. 5.

¹⁴ *Ibidem*, p. 5.

În 1972, părintele Nicolae Pentelescu a fondat grupul vocal feminin al Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava.

Dragostea pentru muzică a părintelui Nicolae Pentelescu era imensă: „Pentru părintele Nicolae Pentelescu muzica era totul”¹⁵; „A fost un mare cântăreț și notist; iubea grozav muzica”¹⁶. Cu reale înclinații spre muzică¹⁷, părintele a reușit să aducă la lumină din tezaurul nepieritor al sufletului popular colindele străvechi.

Ca evenimente muzicale, demne de relevat, sunt concertele de colinde inițiate și organizate de părintele Nicolae Pentelescu, în preajma Nașterii Domnului¹⁸. Începând cu anul 1965, concertele de colinde s-au repetat – cu unele întreruperi – an de an, în Biserica „Sfântul Dumitru” din Suceava.

La Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera” din Suceava, Fond *Bucovina*, se află 70 de dosare cu partituri scrise de mână de părintele Nicolae Pentelescu. Ele se păstrează într-o cutie de carton.

Dragostea pentru muzică se vede și din munca neobosită de a-i căuta pe toți marii compozitori care s-au născut, crescut și activat pe plaiurile Bucovinei. El a întocmit un pomelnic cu toți acești compozitori, pomelnic ce se găsește în *Cartea de aur*, manuscris aflat la Biblioteca „I.G. Sbiera”. Compozitorii din pomelnic sunt următorii: Carol Miculi, Ștefan Nosievici, Constantin Dobrovolschi, preotul Isidor Vorobchievici, Ciprian Porumbescu, Eusebie Mandicevschi, Gheorghe Mandicevschi, Tudor de Flondor, Alexandru Voevidca, Dionisie Para, Victor Vasilescu, Constantin Șandru, Ilarie Voronca, Alexandru Zavulovici¹⁹.

Lucrarea în manuscris *Un veac de muzică corală în Țara de Sus* este o monumentală istorie a corurilor din Bucovina și Moldova de Nord. Cele 15 volume sunt rezultatul unei munci asidue de documentare, cercetare și valorificare a surselor istorice privitoare la muzica corală bisericească, populară și patriotică. Iată ce spune părintele Nicolae Pentelescu în *Prefața* primului volum: „Cu gândul de a păstra o vie amintire și recunoștință compozitorilor, dirijorilor și coriștilor formați pe plaiurile Bucovinei, s-a născut ideea întocmirii unor albume cu fotografiile formațiilor corale bisericești și naționale, de ieri și de azi, din acest colț de pământ strămoșesc. Corurile bisericești și laice, prinse în fotografii, oglindesc puternic

¹⁵ *Mărturia cântărețului-bas Dominte Vasile*. Acesta a făcut parte din corul bărbătesc de la Biserica „Sfântul Dumitru”.

¹⁶ *Mărturia părintelui Milici Laurențiu*. A slujit de multe ori la Biserica „Sfântul Dumitru”, fiind invitat de părintele Nicolae Pentelescu.

¹⁷ *Mărturia scriitorului și cercetătorului Dimitriu Eugen*. Părintele Nicolae Pentelescu și scriitorul Eugen Dimitriu s-au cunoscut foarte bine. Eugen Dimitriu este în Parohia „Sfântul Dumitru” și locuiește foarte aproape de biserică.

¹⁸ Părintele Mihordea Ștefan, de la Biserica „Sfântul Nicolae” din Suceava, are amintiri frumoase despre aceste concerte de colinde. Într-un an a fost pus de părintele Nicolae Pentelescu să prezinte concertul de colinde și s-a descurcat foarte bine.

¹⁹ Idem, *Cartea de aur* (notițe personale – manuscris), Fondul *Preot Nicolae Pentelescu*, Biblioteca Bucovinei „I.G. Sbiera”, Suceava, p. 79–90.

trăirea religioasă și națională a poporului român din Țara de Sus a Moldovei și manifestările lui culturale de-a lungul unui secol. Numeroasele fotografii, strânse la un loc, reprezintă o frescă a muzicii corale din Bucovina, un adevărat jurnal în imagini. Numărul impresionant de mare al corurilor este o dovadă că pe aceste minunate plaiuri, bătute de soare și istorie, au crescut și cresc tot mai bogat florile talentelor și dragostea de muzică a poporului român de pe aceste locuri”²⁰.

Cu rânduiala și ajutorul lui Dumnezeu, cele 15 volume au văzut lumina tiparului în anul 2013²¹.

Activitatea administrativă

Părintele Nicolae Pentelescu a avut grijă de biserica unde slujea lui Dumnezeu ca de propria casă, cum mărturisesc enoriașii, care mai trăiesc și cu care am vorbit, din parohiile Iacobeni, Câmpulung Moldovenesc și „Sfântul Dumitru” din Suceava.

La Biserica „Sfântul Dumitru” din Suceava, după o așteptare îndelungată, luni, 4 septembrie 1967, au început lucrările de consolidare și restaurare la turnul-clopotniță, în timpul vrednicului de pomenire părintele Nicolae Pentelescu. Turnul-clopotniță a fost zidit de Alexandru Lăpușneanu între anii 1560–1561.

În memoriul tehnic²² întocmit pentru turnul-clopotniță din curtea Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava sunt menționate lucrările ce trebuiau efectuate, care

²⁰ Nicolae Pentelescu, *Un veac de muzică corală în Țara de Sus*, vol. I, text cules și redactat cu osteneala pr. prof. Justinian-Remus A. Cojocar, Editura Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, Suceava, 2013, p. 9.

²¹ Lucrând încă din studenție la proiectele și cărțile pe care le-am scris, am descoperit și aceste 15 volume într-o cutie. Făceau parte din Fondul *Nicolae Pentelescu* de la Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera”. Protocolul de parteneriat cu Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera” – Suceava, pe care l-am semnat noi, în calitate de președinte al Asociației Culturale „Sfântul Mitropolit Dosoftei”, a deschis larg ușile pentru cercetarea, scrierea, scanarea și redactarea celor 15 volume-albume din lucrarea *Un veac de muzică corală în Țara de Sus*, autor pr. Nicolae Pentelescu. Nu a fost ușor. După doi ani de zile de muncă la carte, putem spune că am depus cea mai aprigă luptă cu noi înșine, pentru a duce la bun sfârșit această osteneală. Am luat fiecare volum și am scris cu mâna noastră din nou textul original. La unele pagini a fost precum citirea în chirilică. Ne-a durut de multe ori capul de la atâtea ore de stat cu ochii în manuscris. Tușul alb de Canada pe foaie neagră nu e chiar confortabil pentru ochi, mai ales la lumina camerei, noaptea târziu. Am scanat toate fotografiile și le-am așezat cu grijă în text. Redactarea textului ne dădea o bucurie nespusă pentru că, pe zi ce trecea, cartea prindea contur. Doi ani de muncă la această lucrare sunt istorie de acum. A trecut și privim doar la viitor, cu nădejde că Bunul Dumnezeu ne va răsplăti osteneala. Apariția lucrării de față este o minune. Pe cheltuiala Asociației Culturale „Sfântul Mitropolit Dosoftei” s-a tipărit lucrarea. În baza unui proiect pentru editare de carte, întocmit de Asociația Culturală „Sfântul Mitropolit Dosoftei”, Primăria Municipiului Suceava a aprobat finanțare nerambursabilă. Lucrarea a apărut la Editura Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, cu binecuvântarea IPS Pimen, care semnează prefața lucrării.

nu au fost realizate cu ocazia ultimei restaurări, și anume: scările de acces spre ultimul nivel, tâmplărie la golurile create, separarea nivelului I de la parter de restul construcției printr-o boltă de cărămidă, repararea zidăriei la interior prin completări și rostuieli pe toată înălțimea pereților.

A rămas de la părintele un jurnal al lucrărilor, unde scrie ce anume s-a efectuat în fiecare zi. Jurnalul este scris într-o caligrafie impecabilă și impresionează prin scrupulozitatea, perseverența, conștiinciozitatea cu care a fost redactat²³. În același timp au început în preajma turnului-clopotniță săpături arheologice.

În anul 1975, prin osârdia părintelui Nicolae Pentelescu, s-a realizat un lucru foarte important: termoficarea bisericii²⁴. Stranele de lemn, care se află astăzi în biserică, precum și strana cântărețului, au fost sculptate în lemn de stejar între anii 1977–1978. A amenajat curtea bisericii și a construit un gard de piatră împrejmuitor. O altă realizare a fost ridicarea clopotniței din lemn din curtea bisericii, în anul 1979.

Epitropul Ilie Vatamaniuc²⁵ al Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava îl descrie astfel pe părintele Nicolae Pentelescu: „A fost un bun administrator, a purtat grijă de bunul mers al parohiei; a înfrumusețat biserica și curtea, fiind foarte apreciat de credincioși și de ceilalți preoți din oraș”.

Părintele Nicolae Pentelescu a păstrat și conservat bunurile parohiei. Dovadă stau inventarele pe care le-a întocmit și ordinea din biblioteca Parohiei.

Părintele Nicolae Pentelescu a fost omul de care a avut nevoie Parohia „Sfântul Dumitru” în perioada comunistă.

Activitatea culturală

Părintele știa că doar cu multă credință și prin cultură se poate ridica poporul. Încă de la Iacobeni, la începutul activității sale preoțești, s-a luptat ca poporul să fie cultivat. În anul 1937, a înființat Căminul Cultural din Iacobeni, care poartă numele curajosului cronicar al Moldovei Miron Costin²⁶. Aici au avut loc

²² *Arhivele Mitropoliei Moldovei și Bucovinei*, Dosar 4 / 1967–1976 (Lucrări turn-clopotniță – Biserica „Sf. Dumitru” Suceava), filele 2–4.

²³ N. Pentelescu, *Cartea de Aur* (notițe personale, manuscris), p. 181–188.

²⁴ *Arhivele Mitropoliei Moldovei și Bucovinei*, Dosar 139/1975 (Documentație instalații încălzire centrală Biserica „Sf. Dumitru” Suceava).

²⁵ Mai trăiește și acum epitropul Ilie Vatamaniuc. Vine la biserică tocmai din satul Sfântu Ilie și se îngrijește ca toate să fie rânduite în Sfântul Altar. Mi-e drag când slujesc și „nea Ilie”, cum îi zic, se roagă și el cuminte și pregătește cu evlavie cădelnița, are grijă de sfeșnicele cu lumânări și, mai ales, de curățenia celui mai sfânt loc al bisericii: Sfântul Altar.

²⁶ *Condica Cronicală a Parohiei ortodoxe-române Iacobeni*, Înființarea Căminului Cultural „Miron Costin”, Tipografia arhiepiscopală, Cernăuți, 1890, p. 58–59.

concerte de colinde, serbări școlare cu recitări de poezie, festivaluri de cântece patriotice, dar, mai ales, de muzică populară.

Corul misionar de la Câmpulung-Moldovenesc avea și rol de culturalizare a preoților, cântăreților, dar, mai cu seamă, a oamenilor simpli. Activitatea cultural-misionară din Bucovina, atât de dragă părintelui Nicolae Pentelescu, a fost recunoscută și bine apreciată de centrul eparhial de la Iași.

Pe unde a trecut, a organizat diferite evenimente culturale.

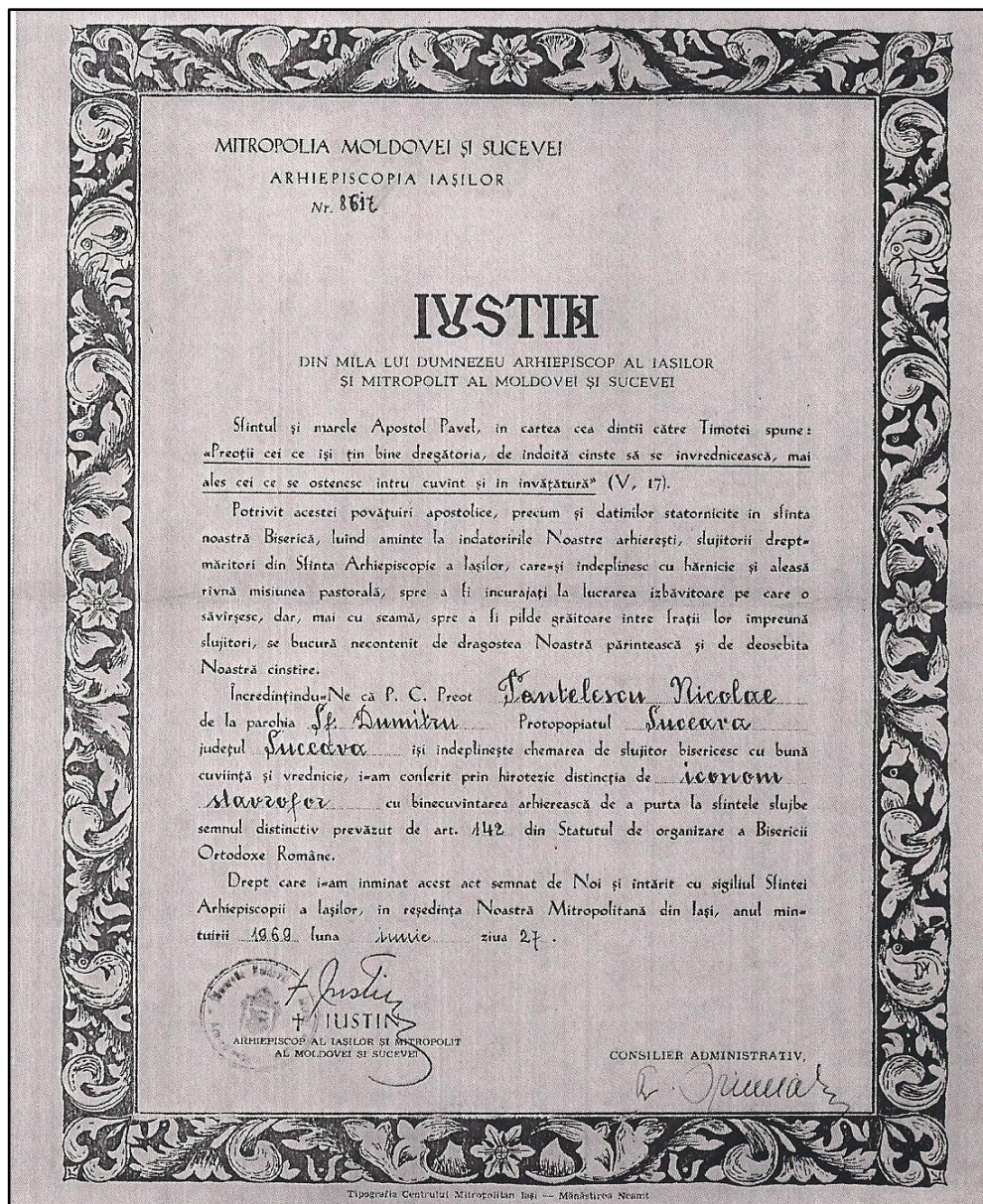
La Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera” Suceava, în Fondul *Nicolae Pentelescu*, se află în manuscris lucrările: *Însoțirea cizmarilor români din Suceava* (lucrare monografică de o deosebită importanță pentru istoria breslelor meșteșugărești și a activității cooperatiste din Bucovina), *Breasla cizmarilor din orașul Suceava*, *Cartea de aur* (aduce o importantă contribuție la cunoașterea oamenilor care și-au legat numele de Biserica „Sfântul Dumitru” din Suceava).

Lucrarea *Un veac de muzică corală în Țara de Sus* este o istorie a corurilor din Bucovina și Moldova de Nord. Primul album al seriei este datat 1977. Scrisul artistic de pe filele de carton negru (realizat cu „tuș alb de Canada”) îi aparține preotului Vasile Onica. Albumele inserează, în mod cronologic, data fondării corurilor, numele fondatorilor și dirijorilor formațiilor corale, însoțite de fotografii, precum și repertoriul interpretat de fiecare cor, cu nota că materialul documentar informativ a fost cules din cronicile parohiale, presa vremii, afișele concertelor, însemnările unor foști dirijori, completate cu crâmpie de amintiri personale. Lucrarea este de o valoare inestimabilă. Datorită ei, avem informații despre viața cultural-bisericească și muzicală din 1860 și până în timpul în care a trăit părintele Nicolae Pentelescu, aproximativ deceniul al șaptelea al secolului al XX-lea.

Bun predicator, a fost un harnic om al scrisului. Mânuia, meșteșugit, condeiul și a așternut în scris pagini de istorie laică, dar mai ales bisericească. Amintim aici studiile sale publicate în „Revista Mitropoliei Moldovei și Sucevei”: *Un manuscris din sec. al XVIII-lea: Inventarul Bisericii „Sfântul Dumitru” Suceava* (nr. 1–2, 1965); *Zugravii suceveni: Vasile Chițăscul și Vasile Suliman (Figuri de seamă în istoria artei românești de la începutul secolului al XIX-lea)* (nr. 3–4, 1967); *Un antimis sârbesc, sfințit de episcopul de Rădăuți, Dositei Herescul, în anul 1772* (nr. 9–10, 1967); *Un document inedit: Scrisoarea episcopilor Bisericii „Sf. Dumitru” din Suceava, Constantin Gândul și Hagi Ivanciu, către voievodul Moldovei Grigore Alexandru Ghica* (nr. 9–10, 1968); *Iconari suceveni din sec. al XIX-lea* (nr. 9–10, 1970); *Săpăturile arheologice din curtea Bisericii „Sf. Dumitru” Suceava (1967–1969)* (nr. 7–8, 1970); *Un zugrav sucevean necunoscut din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea* (nr. 5–6, 1971); *Vechi coruri bisericești și laice din Moldova de Nord* (nr. 7–8, 1973); *Români bucovineni în Războiul pentru Independență (1877–1878)* (nr. 5–6, 1977).



Diploma de licență în Teologie de la Universitatea din Cernăuți
a părintelui Nicolae Penteliescu (1932)



Act semnat de Iustin, Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei,
care atestă faptul că părintelui Nicolae Pentelescu i s-a conferit, prin hirotezie,
distincția de iconom stavrofor (27 iunie 1969).



Părintele Nicolae Pentelescu, la începutul activității pastorale.



Părintele Nicolae Pentelescu, în al treilea deceniu de slujire
la Biserica „Sfântul Dumitru” din Suceava.



Corul bisericesc din Iacoveni, dirijat de părintele Nicolae Pentelescu,
în fața Spitalului din Vatra Dornei (27 decembrie 1943).



Preoții și credincioșii parohiei care au participat duminică, la Sfânta Liturghie.
În dreapta, părintele Nicolae Pentelescu (fotografie din anul 1953,
arhiva Parohiei „Nașterea Maicii Domnului” din Câmpulung Moldovenesc)



Bibliografie

- Arhiva Parohiei „Nașterea Maicii Domnului” din Câmpulung Moldovenesc, Suceava.*
- Arhiva Parohiei „Sf. Dumitru” din Suceava, Dosar 350/1982 (Numărul familiilor și al sufletelor neoprotestante din Parohia „Sf. Dumitru” din Suceava).*
- Idem, Dosar 1/1980 (*Seara de colinde – 21 decembrie 1980*).
- Idem, Dosar 15 file (Tabel cu bunurile culturale mobile ale Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava), 1977.
- Arhivele Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Dosar 4 (1967–1976) (Lucrări turn – clopotniță Biserica „Sf. Dumitru” din Suceava).*
- Idem, Dosar 139/1975 (Documentație instalații încălzire centrală Biserica „Sf. Dumitru” din Suceava).
- Condica cronicală a Parohiei ortodoxe-române Iacobeni, Înființarea Căminului Cultural „Miron Costin”, Tipografia arhiepiscopală, Cernăuți, 1890.*
- Condica cronicală a Parohiei ortodoxe-române Iacobeni, Refugierea românilor ardeleni și stabilirea lor în comuna Iacobeni, Tipografia arhiepiscopală, Cernăuți, 1890.*
- Cojocar, Justinian-Remus, *Părintele Nicolae Pentelescu - o viață închinată slujirii lui Dumnezeu și oamenilor*, Editura Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, Suceava, 2011.
- Pentelescu, Nicolae, *Cartea de aur (notițe personale, manuscris)*, Fondul Preot Nicolae Pentelescu, Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera” Suceava.
- Idem, *Însemnări personale*, Caietele 3–7, Fondul Preot Nicolae Pentelescu, Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera” Suceava.
- Idem, *Însoțirea cizmarilor români. Schiță monografică*, Fondul Preot Nicolae Pentelescu, Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera” Suceava.
- Idem, *Pagini de cronică, 1985–1987*, vol. II (însemnări, manuscris), *Arhiva Parohiei „Sf. Dumitru” din Suceava*, Inv. nr. 484.
- Idem, *Un veac de muzică corală în Țara de Sus*, text cules și redactat cu osteneala pr. prof. Justinian-Remus A. Cojocar, Suceava, Editura Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, 2013.
- Însemnările D-nei Codreanu Despina, fiica părintelui Nicolae Pentelescu.*
- Mărturiile D-lui ing. Codreanu Radu Cătălin Dumitru, nepotul părintelui Nicolae Pentelescu, ale D-nei Munteanu Viorica, ale scriitorului și cercetătorului Dimitriu Eugen, ale cântărețului-bas Dominte Vasile, ale părintelui Mihordea Șerban, ale părintelui Milici Laurențiu, ale episcopului Vatamaniuc Ilie.*